५३ श्यावाश्व आत्रेयः।मरुतः। १, ५, १०-११, १५ ककुप्, २ बृहती, ३ अनुष्टुप्, ४ पुरउष्णिक्, ६-७, ९, १३-१४, १६ सतोबृहती, ८, १२ गायत्री ।

को वेद जानमेषां को वा पुरा सुम्नेष्वास मरुताम्। यद्युयुज्रे किलास्यः॥ ५.०५३.०१

यत्- यदा। किलास्यः- किलासीः पृषतीरिति सायणः। पृषत्यो ज्ञानतृष्णाप्रतीकभूताः। युयुज्रे- योजितवन्तस्तदा। एषाम्- एतेषाम्। जानम्- जननम्। कः। वेद- जानाति। कः। पुरा। मरुताम्- प्राणविशेषाणाम्। सुम्नेषु- सुखेषु। आस- अभवत्॥१॥

ऐतान्रथेषु तस्थुषः कः शुश्राव कथा ययुः।

कस्मै सस्रुः सुदासे अन्वापय इळाभिर्वृष्टयः सह॥ ५.०५३.०२

एतान्- इमान्। रथेषु। आ- अभिमुख्येन। तस्थुषः- स्थितान्। कः। शुश्राव- श्रुतवान्। कथा- कथम्। ययुः- अभ्यगच्छन्। कस्मै। सुदासे- शोभनदानाय। आपयः- बन्धवः। वृष्टयः- वर्षकाः। इळाभिः सह- अन्नैः सह। कस्मै। सस्रुः- अवतरेयुः॥२॥

ते म आहुर्य आययुरुप द्युभिर्विभिर्मदे।

नरो मर्या अरेपस इमान्पश्यन्निति ष्टुहि॥ ५.०५३.०३

ये। द्युभिः- द्योतमानैः। विभिः- गतिशीलैर्गौरैः। मदे- रसानुभूतये। आययुः- मामागता मरुतः। ते। मे- मह्यम्। आहुः- उपदिष्टवन्तः। मरुतः। नरः- नेतारः। मर्याः- मर्त्याः। अरेपसः- अदोषाः। इमान्- एतान्। पश्यन्। इति- एवम्। स्तुहि- स्तोत्रं कुरु॥३॥

ये अञ्जिषु ये वाशीषु स्वभानवः स्रक्षु रुक्मेषु खादिषु। श्राया रथेषु धन्वसु॥ ५.०५३.०४

ये। स्वभानवः- आत्मप्रकाशाः। अञ्जिषु- व्यञ्जकेषु। श्रायाः- आश्रिताः। ये। वाशीषु- आयुधेषु। स्रक्षु- मालासु। रुक्मेषु- हिरण्येषु। खादिषु- भूषणेषु। रथेषु। धन्वस्वाश्रिताः तान् स्तुमः॥४॥

युष्माकं स्मा रथाँ अनु मुदे दधे मरुतो जीरदानवः। वृष्टी द्यावो यतीरिव॥ ५.०५३.०५

जीरदानवः- स्तोत्रे दातारः। मरुतः। युष्माकम्- वः। रथान्। मुदे- मोदाय। अनु दधे- अनुधारयामि। वृष्टी- वृष्ट्या। द्यावः- तडितः। यतीरिव- सर्वत्र गच्छन्त्य इव भवथ ॥५॥

आ यं नरः सुदानवो ददाशुषे दिवः कोशमचुच्यवुः।
वि पर्जन्यं सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना यन्ति वृष्टयः॥ ५.०५३.०६

दिवः कोशम्- नभसो मेघम्। नरः- नयन्तः। सुदानवः- शोभनदानाः। ददाशुषे- दात्रे। आ अच्युच्युवुः- आच्यावयन्ति। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। अनु- अनुसृत्य। वि सृजन्ति। धन्वना- उदकेन। वृष्टयः- वर्षणशीला मरुतः। यन्ति- सरन्ति ॥६॥

ततृदानाः सिन्धवः क्षोदसा रजः प्र सस्रुर्धेनवो यथा।
स्यन्ना अश्वा इवाध्वनो विमोचने वि यद्वर्तन्त एन्यः॥ ५.०५३.०७

तत् दानाः- मेघान्भिन्दन्तः। सिन्धवः- स्यन्दनशीला मरुतः। क्षोदसा- उदकेन। रजः- अन्तरिक्षम्। धेनवः- गावः। यथा तथा। प्र सस्रुः- प्रसरन्ति। यत्- यदा। एन्यः- नद्यः। वि वर्तन्ते- विविधं सञ्चरन्ति। तदा। स्यन्नाः- क्षिप्रा मरुतः। अश्वा इव- तुरगा इव। अध्वविमोचने- मनुष्याणामध्वविमोचकाय। सञ्चरन्ति ॥७॥

आ यात मरुतो दिव आन्तरिक्षादमादुत। माव स्थात परावतः॥ ५.०५३.०८

मरुतः- हे वायवः। दिवः- नभसः। अन्तरिक्षात्। अमात्- अस्मात् स्थानात्। आ यात- आगच्छत। परावतः- दूरदेशे। मा अवस्थात- मा तिष्ठत ॥८॥

मा वो रसानितभा कुभा क्रुमुर्मा वः सिन्धुर्नि रीरमत्।
मा वः परि ष्ठात्सरयुः पुरीषिण्यस्मे इत्सुम्नमस्तु वः॥ ५.०५३.०९

अनितभाः- अप्राप्तप्रकाशा। कुभा- कुत्सितप्रकाशा। क्रुमुः- आक्रमणशीला। सिन्धुः- स्यन्दनशीला। रसा- नदी। वः- युष्मान्। मा। नि- निकृष्टम्। रीरमत्- रमयतु। दुष्टवासनाः प्राणान् मा बाधन्तामिति भावः। पुरीषिणी- उदकवती। सरयुः- सरणशीला नदी। वः- युष्मान्।

परि- परितः। मा ष्ठात्- मा भवतु। अस्मे- अस्माकम्। वः- युष्माकम्। सुम्नम्- सुखम्। अस्तु- भवतु ॥९॥

तं वः शर्धं रथानां त्वेषं गणं मारुतं नव्यसीनाम्। अनु प्र यन्ति वृष्टयः॥ ५.०५३.१०

वः- युष्माकम्। रथानाम्- वाहनानां रंहणानां वा। नव्यसीनाम्- अभिनवानाम्। शर्धं- बलम्। त्वेषम्- दीप्तम्। मारुतं गणं तम्- तद्युक्तं त्वां मरुद्गण। वृष्टयः। अनु प्र यन्ति- अनुगच्छन्ति ॥१०॥

शर्धंशर्धं व एषां व्रातंव्रातं गणंगणं सुशस्तिभिः। अनु क्रामेम धीतिभिः॥ ५.०५३.११

एषाम्- तादृशानाम्। वः- युष्माकम्। शर्धंशर्धम्। व्रातंव्रातम्। गणंगणम्- प्रतिगणम्। सुशस्तिभिः- शोभनमन्त्रैः। अनु क्रामेम- अनुगच्छेम ॥११॥

कस्मा अद्य सुजाताय रातहव्याय प्र ययुः। एना यामेन मरुतः॥ ५.०५३.१२

एना- अनेन। यामेन- मार्गेण। मरुतः। कस्मै। अद्य- इदानीम्। सुजाताय- अभ्युदितशोभनभावनाय। रातहव्याय- दत्तहविष्काय। प्र- प्रकर्षेण। ययुः- गच्छन्ति ॥१२॥

येन तोकाय तनयाय धान्यं१ बीजं वहध्वे अक्षितम्।
अस्मभ्यं तद्धत्तन यद्व ईमहे राधो विश्वायु सौभगम्॥ ५.०५३.१३

येन- येन मनसा। तोकाय तनयाय- सन्तत्यै। धान्यम्। बीजम्। अक्षितम्- अक्षीणम्। वहध्वे- प्रापयथ। अस्मभ्यम्- नः। तत्। धत्तन- यच्छथ। राधः- संसिद्धिभूतम्। विश्वायु- सर्वक्षेमकरम्। सौभगम्- सौभाग्यम्। ईमहे- याचामः ॥१३॥

अतीयाम निदस्तिरः स्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः।
वृष्ट्वी शं योराप उस्रि भेषजं स्याम मरुतः सह॥ ५.०५३.१४

स्वस्तिभिः- भवद्दत्तक्षेमैः। अवद्यम्- दोषम्। हित्वा- त्यक्त्वा। अरातीः- शत्रून्। निदः- निन्दकान्। तिरः- तिरस्कुर्वन्तः। अति याम- अतिक्रम्य गच्छेम। मरुतः। वृष्ट्वी- वृष्टिषु। शम्-

मङ्गळम्। योः- अमङ्गळपृथक्करणम्। उस्रि- गव्यम्। भेषजम्। सह- सहैव। स्याम- लभेमहि ॥१४ ॥

सुदेवः समहासति सुवीरो नरो मरुतः स मर्त्यः। यं त्रायध्वे स्याम ते॥ ५.०५३.१५

यम्। त्रायध्वे- रक्षन्ति भवन्तः। सः। मर्त्यः- मनुष्यः। सुदेवः- शोभनद्युतिमान्। सुवीरः- शोभनवीर्यसम्पन्नः। असति- भवति। समह- प्रशस्ताः। नरः- नेतारः। मरुतः। ते- युष्माकम्। स्याम- भवेम ॥१५ ॥

स्तुहि भोजान्स्तुवतो अस्य यामनि रणन्गावो न यवसे।
यतः पूर्वाँ इव सखीँरनु ह्वय गिरा गृणीहि कामिनः॥ ५.०५३.१६

अस्य- एतस्य। स्तुवतो यजमानस्य। यामनि- मार्गे। भोजान्- भोगदान्मरुतः। स्तुहि- स्तोत्रं कुरु। गावः- धेनवः। यवसे- धान्यखादनेन। न- इव। रणन्- मरुतो रमन्ते। यतः- गच्छतः। पूर्वान्- प्राचीनान्। सखीन्। इव। गिरा- वाचा। अनुह्वय- आह्वय। कामिनः- इच्छतः। गृणीहि- स्तुहि ॥१६ ॥